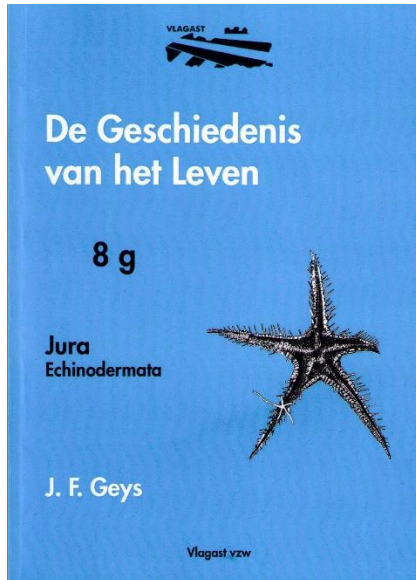

Boekrecensies Grondboor & Hamer, jaargang 72, nr. 3, 2018

De Geschiedenis van het Leven. Een overzicht van de Historische Paleontologie. 8g Jura – Echinodermata

(Boekenrecensie door Dr. Percy van Keulen)

*J. F. Geys, Vlagast v.z.w., 2018, Malle (België). € 20,-
ISBN 978-90-825171-1-8, 193 blz.*

Deel 23 van de onvolprezen reeks De Geschiedenis van het Leven behandelt de Echinodermata of stekelhuidigen van het Jura. In dat tijdperk omvatten de stekelhuidigen vijf klassen: Crinoidea (zeelelies), Asteroidea (zeesterren), Ophiuroidea (slangsterren), Echinoidea (zee-egels) en Holothuroidea (zeekomkommers). Iedere klasse, plus de Echinodermata incertae sedis, worden in afzonderlijke hoofdstukken tot op (sub-)familieniveau (!) behandeld. Van elke familie worden enkele representatieve soorten afgebeeld en kort besproken. Elk hoofdstuk opent met een inleiding op de desbetreffende klasse en de ontwikkeling die deze in het Jura heeft doorgemaakt. Deze inleidingen zijn ieder op zich juweeltjes van helderheid. Geys schetst hoe de Echinodermaten, na de zware crisis op de grens van Perm en Trias die vooral de crinoïden en de zee-egels trof, zich krachtig herstelden gedurende het Jura. Een belangrijke ontwikkeling vond bij de zee-egels plaats: het ontstaan van de irregulaire uit de reguliere zee-egels door het verschuiven van de anaalopening van de boven- naar de onderkant van het organisme. Hierdoor veranderde de vijfvoudige symmetrie die alle Echinodermata kenmerkt in een (ogenschijnlijk) tweevoudige, waarbij de irregulaire zee-egel zijn karakteristieke hartvormige contour kreeg.

Hier en daar wordt de systematische behandeling van de families Jurassische Echinodermata onderbroken door Parentheses, terzijdes, die een verscheidenheid aan onderwerpen behandelen, van belangwekkende Lagerstätten van Echinodermata tot predatiesporen op zee-egels. Tekenend voor de integriteit waarmee de auteur te werk gaat, is dat hij een in vorige delen gevolgd systematiek herzielt als daar door nieuwe inzichten in de paleontologie aanleiding voor is.

Met De Geschiedenis van het Leven bouwt professor Geys aan een serie die, letterlijk, haar weerga niet kent binnen én buiten het Nederlandse taalgebied. De ijzeren consequentie waarmee ook de minder sexy groepen zoals protisten, schimmels en zeekomkommers behandeld worden, dwingt bewondering af. Of het nu gaat om foraminiferen uit het Siluur, kakkerlakken uit het Carboon of coniferen uit het Trias—steeds geeft Geys blijk van beheersing van de materie.

Toch wil ik hier ook twee mild-kritische opmerkingen maken. In de eerste plaats moet je constateren dat Geys gaandeweg de reeks de oorspronkelijke opzet verlaten heeft. De eerste deeltjes in de serie zijn handzame, beknopte overzichten van het leven per geologisch tijdperk: Precambrium-Cambrium (in één deeltje!), Ordovicium, Siluur, Devoon. Vanaf het Carboon komen er meerdere deeltjes per tijdperk: begrijpelijk, omdat ook de verscheidenheid van het leven met de tijd toeneemt. Maar van Perm naar Trias gaat het aantal deeltjes opeens van drie naar zes. En bij het Jura staat de teller inmiddels op negen deeltjes, die ongetwijfeld nog met een fors aantal uitgebreid gaan worden, want reptielen en plantenleven zijn nog niet aan bod gekomen. Misschien heeft Geys besloten het Mesozoïcum uitvoeriger te behandelen dan het Paleozoïcum, misschien ook heeft hij de verleiding van gedetailleerdheid en volledigheid onvoldoende kunnen weerstaan - feit is, dat er nu een 'knik' in de serie zit. Erg is dat niet, maar het brengt wel met zich mee dat je de latere delen niet op dezelfde wijze kunt gebruiken als de vroege. Wie bijvoorbeeld van Jurassische zee-egels een overzicht verlangt dat even beknopt is als dat van Ordovicische trilobieten in deel twee, zal terugdeinzen voor de 61 pagina's die Geys aan de zee-egels wijdt.

In de tweede plaats heeft de gedetailleerde opzet die de latere delen kenmerkt ook een praktische schaduwkant. Als Geys de reeks volgens het huidige stramien wil voortzetten, zal hij nog vele tientallen delen moeten publiceren. Gezien de gevorderde leeftijd van de auteur is het niet waarschijnlijk dat hij dan zelf de serie zal kunnen voltooien. Het is te hopen dat Geys een opvolger tussen de coulissen klaar heeft staan die het werk t.z.t. van hem kan overnemen, want het zou jammer zijn als de serie op een willekeurig punt afbreekt.

Deze opmerkingen doen natuurlijk niets af aan het prachtige overzicht over de Jurassische Echinodermata dat nu voorligt. Zeer aanbevolen aan een ieder die zich voor paleontologie interesseert.